

Socializmus a *postsocialistická* *transformácia*

SAN 106, 25.4.2019, 10. týždeň

Modernizácia: vytváranie socialistického človeka

- pretvorenie „zaostalého“ vidieckeho obyvateľstva na modernú uvedomelú robotnícku triedu. V utopistickej komunistickej budúcnosti mala vyústiť do egalitárskeho odmeňovania každého podľa jeho potrieb.
- explicitne spojená s politikou nútenej akumulácie výrobných prostriedkov, oslabovaním úlohy dopytu v organizácii produkcie a spotreby a všeobecným zanedbávaním výroby spotrebného tovaru.
- Sústredenie na produkciu, predovšetkým na rozvíjanie ťažkého priemyslu a budovanie infraštruktúry. Ale nútenou kolektivizáciou a znárodnením socializmus dovŕšil spotrebnú revolúciu (ľudia sú závislí na produktoch, ktoré si kupujú na trhu)

Verdery, Katherine. 1996. *What Was Socialism and What Comes Next?*

- Najvýznamnejšia antropologická konceptualizácia socializmu a jeho pádu
- Vychádza z etnografie Rumunska a východoeurópskych teoretikov (napr. Kornayov koncept ekonomiky nedostatku)
- Ideálny typ, formalistický text, socializmus ako antitéza kapitalistického voľného trhu

Verdery: socialistický paternalizmus

Socialistický štát založený na kombinácii paternalizmu a kontroly občanov

Socialistický paternalizmus legitimizoval vládu komnistickej strany tým, že sa ujal starostlivosti o všetky potreby všetkých svojich občanov:

- Dôraz na výrobu a redistribúciu, oficiálna ideológia sľubuje spravodlivé sociálne rozdeľovanie a zabezpečenie.
- Štát sľuboval uspokojenie základných (nie všetkých) potrieb občanov - vyžaduje si to kontrolu veľkého množstva zdrojov (umožnená znárodnením, orientáciou na produkciu, neustále narastajúce produkčné plány).

Verdery: socialistický paternalizmus

Kapitalistická ekonomika:

- kľúčovým problémom ekonomických aktérov je získanie profitu predajom
- firmy súťažia navzájom o trhy, na ktorých sa snažia získať zisk
- cieľom je získať si spotrebiteľa (predavači sú milí)

Socialistická ekonomika:

- zisk je irelevantný - poháňajúcou silou nebolo akumulovať zisk, ale prerozdeľovať zdroje, získavať a zhromažďovať veci
- firmy sa usilujú maximalizovať svoju schopnosť vyjednávať s dodávateľmi, ktorí stoja nad nimi.
- konkurenciou sú ostatní spotrebitelia a na to, aby vyhrali, si musia získať dodávateľov, predavačov či úradníkov, ktorí majú v moci rozdeľovanie zdrojov (snažia sa spotrebitelia, nie predavači)

Legitimizácia a rezistencia

- Paradox systému: Na legitimizáciu je potrebné prerozdeľovanie, na získanie moci kontrola zdrojov. Nemôžu byť naraz súčasne – buď prerozdeľujete zdroje, alebo ich máte.
- Neformálna ekonomika funguje popri formálnej (štátnej) – od legálnej po ilegálnu; spôsob získavania nedostatkových zdrojov

Burawoy, Michael. 1985. *The Politics of Production: Factory Regimes Under Capitalism and Socialism.*

Burawoy, Michael. 1992. *The Radiant Past: Ideology and Reality in Hungary's Road to Capitalism.*

- Vertikálna organizácia moci vedie k rezistencii robotníkov

Pád socializmu:

- populácia uprednostnila demokratický volebný systém, ktorý jej umožnil väčšiu suverenitu a moc (štandardné liberálne vysvetlenia)
- túžba mať moc nad tovarmi poskytovanými trhom (alebo v socialistických štátoch samotným štátom) a nad službami poskytovanými vládou (Miller), stabilnejšia možnosť reprodukcie kapitálu rodín (Možný)
- neformálna ekonomika exemplifikovala podnikavý individualizmus, odmietanie autority v súkromnom živote, autonómiu definovanú ako tvorbu svojej vlastnej osobnosti, či súkromie a domov ako priestor zmysluplného života – čiže presne tie hodnoty, s ktorými identifikujeme spotrebnú kultúru západnej moderny v jej heroickej fáze. Západná spotreba nepredstavovala len znak úspechu či súkromné pôžitky, ale bola aj výsledkom a dôkazom istej osobnej slobody. A (SLATER 2004: 35-36).

Skupinová práca:

- Ako vysvetľuje pád socializmu Verdéry?

Pád socializmus: Verdéry

- Nie je hladká trajektória zmeny
- Transformácia je rôzna v rôznych krajinách – závisí od konkrétnej skúsenosti so socializmom, stratégií elít a nových chudobných

Antropológie socializmu a jeho pádu

- Burawoy, Michael. 1985. *The Politics of Production: Factory Regimes Under Capitalism and Socialism.*
- Burawoy, Michael. 1992. *The Radiant Past: Ideology and Reality in Hungary's Road to Capitalism.*
- Humphrey, Caroline. 1983. Karl Marx Collective
- Verdery, Katherine. 1996. *What Was Socialism and What Comes Next?*